Botanická zahrada
Praha

8 595644 701144

Květy Faty – Kvetoucí rostliny skleníku Fata Morgana

Romana Rybková, Eva Smržová, Klára Lorencová

Botanická zahrada Praha

Květy Faty

Kvetoucí rostliny skleníku Fata Morgana

Romana Rybková
Eva Smržová
Klára Lorencová

ISBN xxx-xx-xxxxxx-x-x

Květy Faty - Kvetoucí rostliny skleníku Fata Morgana
Romana Rybková - kurátorka tropických rostlin
Eva Smržová - kurátorka sukulentních rostlin
Klára Lorencová - kurátorka exotických užitkových rostlin

Obsah

Slovo úvodem 6
Botanic garden in Prague 8
Botanická zahrada 10

Suchý les – polopoušť

Pachypodium lamerei 14
Uncarina decaryi 16
Bauhinia tomentosa 18
Acacia karroo 20
Adenium obesum 22
Aloe albiflora 24
Euphorbia geroldii 26
Senna pallida 28
Tillandsia usneoides 30
Schomburgkia superbiens 32
Hylocereus undatus 34

Tropický deštný les

Goethea cauliflora (Pavonia) 38
Hedychium gardnerianum 40
Bixa orellana 42
Anthurium andreanum 44
Aeginetia indica 46
Billbergia pyramidalis 48
Calliandra tergemina 50
Cyrtosperma johnstonii 52
Achimenes grandiflora 54
Eucharis amazonica 56
Hymenocallis littoralis 58
Alpinia purpurata 60
Rhododendron christianae 62
Begonia brevirimosa 64
Gloriosa superba 66
Tecomanthe dendrophila 68
Saintpaulia ionantha 70
Chamaedorea tepejilote 72
Aristolochia grandiflora 74
Aristolochia arborea 76
Petrea volubilis 78
Carludovica palmata 80
Ixora chinensis 82
Thunbergia mysorensis 84
Kerriodoxa elegans 86
Phaleria capitata 88
Strongylodon macrobotrys 90
Medinilla magnifica 92
Whitfieldia elongata 94
Hibiscus grandidierii 96
Thunbergia battiscombei 98
Etlingera elatior 100
Freycinetia cumingiana 102
Gmelina philippinensis 104

Horský les

Fuchsia regia 108
Cavendishia bracteata 110
Macleania insignis 112
Columnea glabra 114
Heterocentron glandulosum 116
Seemannia sylvatica 118
Heliamphora folliculata 120
Aeschynanthus pulcher 122
Medinilla pendula 124
Paphiopedilum insigne 126
Hedychium coronarium 128
Rhododendron laetum 130
Streptocarpus rexii 132
Clivia miniata 134
Talbotia elegans 136
Slovníček použitých pojmů 138
Autorky 140
Tiráž 142

Skleník Fata Morgana

Fata morgána je složitý optický jev v atmosféře při teplotní inverzi, kdy je možné spatřit vzdálený objekt zrcadlící se ve vzduchu, který však ve skutečnosti leží pod obzorem. Zrcadlené předměty se zdají být neskutečné, volně se vznášející nad povrchem jako vzdušné zámky. Slovo „fata“ znamená v italštině víla. Pojmenování fata morgána pro vzdušné přeludy vzniklo podle víly Morgany Le Fay, nevlastní sestry legendárního krále Artuše, který vládl Británii na přelomu 5. a 6. století. Skleník Fata Morgana vytváří iluzi tropické přírody, za kterou byste museli urazit tisíce kilometrů. Projdete se suchým lesem, deštným pralesem i horami tropického klimatického pásu, spatříte podvodní svět afrických, asijských i jihoamerických sladkých vod nebo podivuhodné květy zvláštních tvarů. Tento obraz tropů není věrný - ani nemůže být, není totiž v lidských silách vytvořit kopii skutečného tropického lesa se všemi živými organismy a obrovským množstvím jemných vazeb mezi nimi.

Moderní skleník elegantního tvaru mírné vlnovky je zapuštěný do skalnatého svahu jižní trojské stráně. Délka stavby, která z výšky připomíná stříbrnou housenku, dosahuje 130 metrů, šířka je 17 metrů. Výška vrcholu střechy od terénu kolísá mezi 4,5 a 11 metry. Původní členitý povrch skály tvoří zadní stěnu skleníku. Přirozené i umělé terásky jsou osázeny rostlinami tak, aby působily jako přírodní porosty. Expoziční plocha o rozloze 1800 m² je rozdělena do tří klimaticky odlišných částí s rozdílnou teplotou a vlhkostí vzduchu. Expozice jsou členěné geograficky.

• První část představuje rostlinná společenstva sezónně suchých oblastí tropů a subtropů, kde si můžete prohlédnout rostliny přizpůsobené suchému a slunečnému klimatu. Cenné jsou vzácné sukulenty a další zajímavosti. Pozornost upoutá velký baobab dovezený přímo z Madagaskaru.

• Do druhé části skleníku vede podzemní štola, která se mění na průchod tropickým jezerem. Je to největší sladkovodní nádrž v České republice, kterou prosklený tunel dělí na dvě části – flóru a faunu Starého a Nového světa. Porosty vodních rostlin vytvářejí rybám spoustu přirozených úkrytů a návštěvníkům jedinečnou podívanou. Z vodního světa vstoupíte do tropického lesa skrz dutinu rostlinného škrtiče – fíkovníku a rázem se ocitnete v trvale teplém a vlhkém klimatu nížinného deštného lesa. Expozice přibližují lesní vegetaci čtyř světadílů, kde nechybí vzácné i užitkové dřeviny, palmy, zajímavé liány, byliny i orchideje. Mnoho drobných rostlin, přivezených z expedic, se na skalnatém terénu chová jako v přírodě, rozsypává semena do okolí a samovolně se stěhuje po skleníku. Atmosféru dokresluje několikametrový vodopád. Zcela zvláštní kouzlo skleník mívá při návštěvě po setmění, kdy začnou „zpívat“ tisíce drobných žabiček bezblanek a při světle baterek se objeví úplně jiný svět.

• Poslední, chlazená část návštěvníky zavede do prostředí tropických hor, kde teplota mezi dnem a nocí kolísá přibližně o 10 ºC. Na skalnatém svahu rostou nezvyklé jehličnany, stálezelené listnaté keře, spousta kapradin i orchideje. Jedinečná je především expozice stolových hor Venezuely, kde si prohlédnete vzácné rostliny „ztraceného světa“, které nikde jinde nerostou.
V této knížce najdete 60 nápadně nebo zajímavě kvetoucích rostlin skleníku Fata Morgana. Vybraly jsme rostliny, které pěstujeme už delší dobu, daří se jim a každoročně kvetou. Dozvíte se, odkud pocházejí, kolik mají příbuzných druhů, jestli se dají snadno pěstovat a spoustu dalších zajímavostí. Rostliny jsou v knize seřazené tak, jak je návštěvníci ve skleníku míjejí, od suché části přes tropickou až po horskou.
Přejeme vám příjemnou návštěvu i čtení.

R. Rybková, E. Smržová, K. Lorencová

Tropický deštný les

Strongylodon macrobotrys

Strongylodon

čeleď *Fabaceae,* bobovité

Kde roste:
Rod *Strongylodon* má 14 druhů, které rostou v jihovýchodní Asii, na některých tichomořských ostrovech a na Madagaskaru.
Pěstuje se hlavně *Strongylodon macrobotrys*. V přírodě se vyskytuje pouze na třech ostrovech Filipín, na Luzonu, Mindoru a Catanduanes. Mohutná, dřevnatějící liána obývá dvoukřídláčové deštné lesy nížin a pahorkatin v nadmořských výškách do 1000 metrů, kde tropické teploty málokdy klesnou pod 20 °C. Potřebuje vysokou vzdušnou vlhkost, vyhovují mu vlhká lesnatá údolí podél vodních toků. Ve své domovině patří strongylodon ke kriticky ohroženým druhům kvůli devastaci původních lesů. Už nyní patrně najdeme mnohem více jedinců v botanických zahradách než v přírodě.

Jak vypadá:
Tato liána běžně dorůstá i dvacetimetrové délky. Lesklé trojčetné listy mají při rašení tmavě fialové zbarvení. Převislé hrozny květů bývají až 90 cm dlouhé, jednotlivé květy měří 5-7 cm a opylují je netopýři, zejména kaloni. Většina letounů se zrakem neřídí, ale právě kaloni barevně vidí a patrně jim neobvyklá barva v orientaci může pomáhat.
Unikátní neonově modrozelená barva květů patří k nejnápadnějším v rostlinné říši. Dokonale ho vystihují anglická jména *Philippine Jade Vine* a *Emerald Creeper*, tedy „nefritová nebo smaragdová liána“. Ostatní druhy rodu *Strongylodon* jsou barevně konzervativnější - kvetou v různých odstínech červené, oranžové nebo žluté. Plodem jsou lusky s velkými hnědými semeny.

Pěstování:
Pěstuje se snadno, vyrůstá však velmi rychle do obřích rozměrů. Vyžaduje vyšší vzdušnou vlhkost, dostatek světla a výživnou, neustále vlhkou půdu. Rostliny vypěstované z řízků kvetou již druhým rokem.

Zajímavosti:
Pro vědu byl *Strongylodon macrobotrys* objeven v roce 1838, během americké přírodovědné expedice kapitána Charlese Wilkese. Rostliny, které výprava přivezla, se staly základem sbírek botanické zahrady ve Washingtonu.
Naše liána pochází z filipínského ostrova Luzon, z bývalé sopky Mt. Makiling a do Prahy doputovala z botanické zahrady v holandském Leidenu. Obvykle kvete od února do dubna.

Strongylodon macrobotrys

Kde rostlinu ve skleníku Fata Morgana najdete:

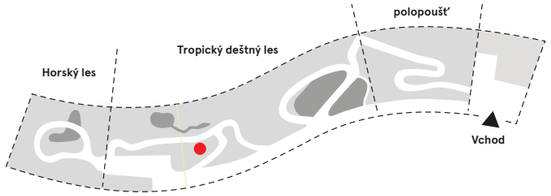

Strongylodon macrobotrys

Autorky

Romana Rybková
(nar. 1970)

Vystudovala agronomickou fakultu ČZU v Praze, obor zahradnictví. V Botanické zahradě HMP pracuje od roku 1995 jako kurátorka tropických rostlin, ve skleníku Fata Morgana působí od začátku stavby i tvorby expozic.

Posedlost tropickými rostlinami projevuje především ve sbírkách orchidejí, begónií, podpětovitých rostlin a tropických jehličnanů, ale zajímá se o vše, co má chlorofyl a roste mezi obratníky.

Organizuje každoroční výstavu orchidejí, ale i další tematické výstavy exotických rostlin.

Zúčastnila se patnácti expedic a cest do tropů a subtropů Asie, Afriky i Ameriky, nejčastěji do horských oblastí, podílela se na několika popisech nových druhů pro vědu. Je spoluautorkou sedmi knih a více než stovky naučně populárních článků o rostlinách a tropických zemích.

Eva Smržová
(nar. 1950)

Vystudovala Přírodovědeckou fakultu UK v Praze, mnoho let pracovala ve Stanici přírodovědců HMP. V Botanické zahradě HMP pracuje od roku 2002.

Působí jako kurátorka sukulentních rostlin, některých skupin afrických rostlin a subtropických rostlin v nádobách. Ve skleníku Fata Morgana odpovídá za sukulentní část a za expozice afrických rostlin v části tropické a horské.

Na starosti má i sezónní expozici před skleníkem Fata Morgana a výstavní skleník Svět sukulentů v Areálu Sever. Je rovněž kurátorkou pravidelných výstav tropických motýlů.

Zúčastnila se mnoha expedic, pracovně i soukromě, nejčastěji na Madagaskar, do Jihoafrické republiky i tropické Ameriky.

Klára Lorencová
(nar. 1979)

Vystudovala Institut tropického a subtropického zemědělství na ČZU v Praze. V Botanické zahradě HMP pracuje od roku 2004, v současnosti na Oddělení etnobotaniky a prezentace botaniky.

Působí jako kurátorka exotických užitkových rostlin a sbírky zázvorovitých, její zálibou jsou zvláště léčivé a aromatické rostliny a koření.

Má na starosti expozici indiánských plodin v areálu Sever a užitkové rostliny ve skleníku Fata Morgana. Je rovněž spoluautorkou Vonné stezky v BZ a angažuje se v práci s návštěvníky se specifickými potřebami (výstavy pro všechny smysly).

Zúčastnila se botanických expedic na ostrov Madagaskar, do Jihoafrické republiky a Číny. Je autorkou knihy Koření známé i neznámé (Grada, 2007).

Botanická zahrada hlavního města Prahy

Květy Faty

Kvetoucí rostliny skleníku Fata Morgana

Vydala Botanická zahrada hl. m. Prahy

Botanická zahrada hl. m. Prahy
Trojská 800/196, 171 00 Praha 7 – Troja
IČ: 00064572, DIČ: CZ00064572
telefon: +420 234 148 122, fax: +420 233 542 629
www.botanicka.cz

Ve spolupráci s tiskárnou Integraf s.r.o. Náchod
Myslbekova 273, 54701 Náchod
www.integraf.cz

Autoři:
Romana Rybková - kurátorka tropických rostlin
Eva Smržová - kurátorka sukulentních rostlin
Klára Lorencová - kurátorka exotických užitkových rostlin

Grafický návrh:
Pavel Florian, DiS., Karel Nývlt

Odborná korektura:
Vlastik Rybka

Sazba a tisk:
Integraf s.r.o. Náchod

Fotografie:
Romana Rybková,
Eva Smržová,
Klára Lorencová

1. Vydání 2018
© Botanická zahrada hl. m. Prahy
ISBN xxx-xx-xxxxxx-x-x